

La primera transmissió des del Liceu (1925).

LA RADIO EN CATALA DURANT

¿Us adoneu, doncs, de com ha funcionat la Ràdio durant els seus primers 50 anys? De tota manera sembla ser que el projecte de la creació d'una Llei de Ràdio està en un punt d'elaboració força madur. Ja l'ex-ministre Pío Cabanillas n'havia parlat, i també ho ha fet l'actual cap d'aquest ministeri precisament en el primer acte públic que presidia des del seu nomenament: la nit del lliurament dels premis «ONDAS».

La Ràdio fins avui s'ha programat una mica a ulls clucs quant al tractament de segons quines qüestions. Això ho demostra el fet que molts temes, molt tipus d'informació que la premsa de tot el país comenta àmpliament i amb entera normalitat, són encara «tabús» a la Ràdio. No estranyi a ningú, doncs, que aquest mitjà hagi estat per a molta gent infravalorat. Llevat de casos especials i del tot recents, la Ràdio ha estat i és encara, des de la guerra, un mitjà bàsicament de distracció que viu apartada dels problemes, inquietuds i alegries actuals dels oients.

Es clar que també caldria diferenciar les Emissores privades i la cadena de Ràdio Nacional d'Espanya, l'única que pot donar tot tipus d'informació, local, nacional i internacional. I que dona a la seva manera, és clar.

INTENSA ACTIVITAT FINS AL 38

Tot això, no hi ha dubte, és una qüestió interessant, però fugim de tema. Perquè el que volem és fer una breu anàlisi del que aquests 50 anys han significat per a la Ràdio «en català», una Ràdio nascuda precisament a Barcelona. I és que —d'això sí que no se n'ha parlat— entre altres motius i en línies generals podríem dir que fins l'any 38 i durant 10 anys aproximadament, l'activitat fou molt intensa, molt important i autènticament popular. I que després de 20 anys de silenci absolut, trencat només per les emissions de Ràdio-Teatre pels volts dels 60 i coincidint especialment amb l'inici de la «nova

cançó» catalana, la Ràdio va tornar a parlar, tímida, això sí, en català. Fet que s'ha mantingut fins als nostres dies i que només ha variat lleugerament d'uns mesos ençà. Però ens agradaria de ser més concrets i donar-vos algunes referències d'aquell brillant període d'avantguerra on la Ràdio, no tan sols va arribar a ser en català, sinó «catalana» amb tot l'autèntic sentit de la paraula.

Tot va començar amb la fundació de l'empresa RADIO ASSOCIACIÓ DE CATALUNYA el dia 19 de febrer de 1924, la qual va inaugurar la seva primera Emissora (EAJ-1) el 7 de novembre de 1924. La inauguració oficial, de tota manera, no tingué lloc fins al dia 14 del mateix mes que és quan oficialment s'ha commemorat el cinquantenari. Aquesta Emissora Ràdio Barcelona, no emetia únicament en català sinó que feia emissions en dues llengües: catalana i castellana. D'aquells primers anys cal destacar la implantació de les que foren denominades Festes Foranes d'Expansió de RAC (Ràdio Associació de Catalunya), que eren uns festivals que s'organitzaven fora de la ciutat. Fou el 3 d'abril de l'any 1927 quan la Ràdio va començar a viatjar per Catalunya, on aleshores no hi havia cap més Emissora. Segons sembla va haver-hi, posteriorment, una separació a la junta de govern de Ràdio Associació de Catalunya per mitjà de la qual un grup de fundadors de EAJ-1 decidí la instal·lació d'una nova Emissora a Barcelona. La veritat és que no hem pogut esbrinar del tot i a fons el motiu d'aquest trencament, però el cert és que al cap de quatre anys i uns mesos (el 23 de desembre de 1929) començava a funcionar, en període de proves, l'Emissora EAJ-15 que seria anomenada pròpiament Ràdio Associació de Catalunya. Mentrestant, EAJ-1 s'havia unit a UNION RADIO DE MADRID, formant l'inici del que ara és una de les cadenes privades de radiodifusió més importants del món.

Dos anys després de la inauguració de l'Emissora en període de proves, el 15 d'abril de 1931, el President de la Ge-

Han estat abundosos aquests darrers dies els actes celebrats a Barcelona amb motiu d'aquest cinquantenari que la premsa ha destacat amb profusió de reportatges i converses, tot recollint el ressò d'aquesta efemèride: des de la breu història d'aquests 50 anys fins a les opinions de les persones que actualment dirigeixen les nostres Emissores. La qüestió és que la Ràdio està de moda aquests dies: s'escolta i se'n parla. Sembla un nou intent de revalorització d'aquest mitjà, després d'uns anys de baixa consideració tot i que teòricament és un portaveu de comunicació social de primer ordre. També i des d'un temps ençà molts professionals de la Ràdio s'han donat de la importància real que té l'instrument al seu abast o bé en algun cas se'ls ha permès de fer ús d'aquesta importància. I amb tot no deixa de ser curiós que al cap de 50 anys la Ràdio no tinguí encara cap Llei que permeti als seus professionals establir un bon rendiment de les seves possibilitats, tan d'esbarjo com polítiques i informatives. Fins avui mateix cap estatut professional, cap Llei en definitiva, regularitza l'actuació pública de les Emissores.

Que surti un nou diari en català reemplantant la ferma tradició anterior al 39 és un esdeveniment que traspassa les fronteres d'informació de premsa, com el nou diari que sortí a Milà fa uns mesos, per arrelar-se en la nostra íntima consciència. Si no vaig errat, aquesta és la primera entrevista que surt al Principat sobre aquest nou diari català: «Poble Andorrà. Diari Independent». I cal ser delicats, car la informació que es doni pot oferir malentesos i suspicàcies que no podrà esborrar mai ningú. Recordo una dita xinesa: «la calúnnia és un sac de plomes llançat al vent. Impossibile de recollir-les». No voldria que aquesta entrevista oferís deformació o manipulació de la veritat, però aquesta, ultra ser revolucionària, és única. I ens hi atenim, peti qui peti.

Aquest preàmbul ve a tomb, car el «Poble Andorrà» té molts detractors des d'abans de sortir al carrer. Un lamentable afer amb un dels directius de la revista, l'única que hi ha a Andorra, «Tribuna» i amb el gerent de «Promocions Publicitàries, S. A.» ha fet del «diari» un fet polèmic en el qual la majoria d'andorrans ha pres partit. Situem el fet amb una breu fitxa:

Nom: «Poble Andorrà. Diari Independent».
 Director: Antoni Semanté.
 Format: Com «Le Monde».
 Llengua: Catalana.
 Tiratge: No l'han volgut dir.

Capital: Edicions Andorranes.
 Preu: 10 pessetes / 1 franc.
 Publicitat: 25% aproximadament.

Ha donat la casualitat que prèviament a la conversa amb Ricard Fiter, de la junta directiva i del consell d'administració, havia parlat amb Francesc Rodríguez Ruiz, un emigrant castellà que ha pres consciència de la situació d'opressió en què es troba la classe obrera a Andorra i és gerent de «Promocions Publicitàries, S. A.», que havia de dur la publicitat al diari andorrà. M'explica moltes coses que il·lustrarien l'entrevista informativa amb el Sr. Fiter, però m'ho guardo fins a veure el diari i poder judicar amb ple coneixement de causa. L'entrevista s'ha realitzat en forma de qüestionari, car és essencialment informativa.

—¿Com va néixer la idea?

—El diari va ser gestat durant força temps, però la realització pràctica és tota de l'any 74; l'equip que l'ha fet és el mateix que el va iniciar. Omple una necessitat d'informació andorrana i és un testimoni de reconeixement a la llengua i a la cultura catalanes. Un aspecte local i un aspecte de col·laboradors en el manteniment d'una llengua viva són els nostres afans.

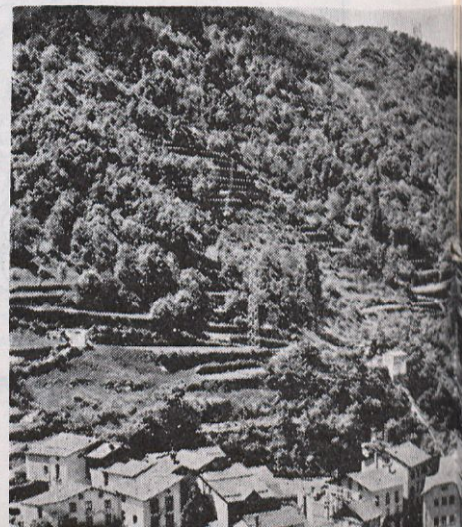
—¿Qui la va iniciar, continuar i potenciar?

—Podríem dir que vaig ser el catalitzador d'aquest procés comú i aleshores ens vam

D'ENÇA DEL 1939

EL PRIMER D' HA SORTIT

posar en contacte una sèrie de gent andorrana pel que fa referència a fer el capital i el grup inicial de col·laboradors i redactors. L'equip de base sobrepassa la cinquantena de persones. La majoria dels elements que forneixen el capital i la redacció estan lligats a l'actual Administració Andorrana.

ELS SEUS PRIMERS 50 ANYS

neralitat concedia a EAJ-15 la llibertat d'emissió i el 31 d'agost d'aquell mateix any van concedir-se tots els drets d'emissió a Ràdio Associació de Catalunya, que ja des de bon començament va emetre els seus programes únicament en català i així ho va continuar fent fins acabada la guerra, quan es va convertir en Ràdio Espanya de Barcelona, indicatiu que continua tenint encara ara.

Tenim, doncs, que durant un breu període de temps no superior als deu anys —d'aquests 50 que commemorem ara— escoltar ràdio en català era un fet enterament normal: per un costat Ràdio Associació de Catalunya amb una programació cent per cent catalana, i per l'altre EAJ-1 amb programació bilingüe però d'una gran audiència i ressò. No s'ha d'oblidar que la competència entre les dues estacions era molt forta (encara que les relacions entre les dues empreses durant els primers anys no fou massa cordial) i que s'imposava per aquest motiu una acurada selecció de programes i de veus artístiques. A Ràdio Associació de Catalunya els locutors estaven obligats a conèixer perfectament la llengua catalana. Van ser uns anys en els quals freqüentaven la Ràdio gent com Agustí Duran i Sampere, Josep M.ª de Sagarra, la Doctora Montessori, Apel·les Mestres, Francesc Pujols, Valentí Castanys, Pere Bosch i Gimpera i àdhuc el mateix Pompeu Fabra. La relació seria llarga, solament afegirem que cap de les personalitats catalanes d'aquella època es varen trobar amb les portes tancades de la Ràdio. Ni les d'aquí ni les de fora. Hi havia a més una orquestra simfònica pròpia a cada emissora i les transmissions que es feien des del Liceu, del Palau de la Música Catalana o de qualsevol altre local barceloní eren nombroses. I en aquest apartat no cal que oblidem la important tasca política que va dur a terme la Ràdio durant tots aquells anys.

El dia 7 d'agost de l'any 1933 s'inauguren les transmissions de programes per als catalans de fora, principalment per als que es trobaven a Sud-Amèrica i que els hi arribaven a través de l'emissora d'ona

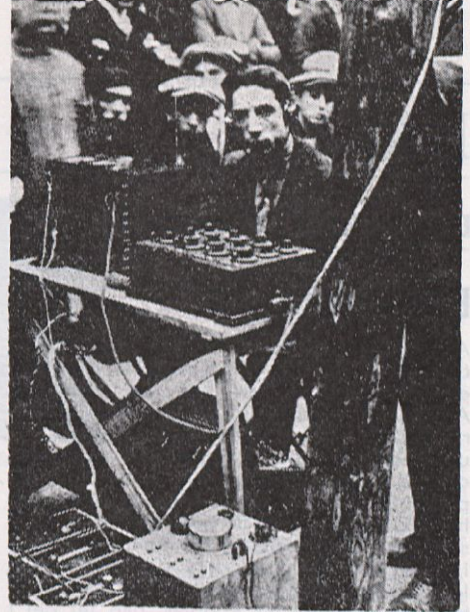
curta EAQ (Radiodifusión Ibero-Americana) cada dilluns a la nit.

Amb la inauguració de Ràdio Girona, el 10 de desembre del 1933, a la qual van seguir Ràdio Lleida i Ràdio Tarragona l'any 1934, es va engrandir la xarxa de Ràdio Associació de Catalunya, ja que aquestes Emissores eren propietat de la mateixa empresa i formaven una cadena: la primera cadena catalana de radiodifusió que, en certa manera, i a un nivell totalment diferent, es manté encara.

El gener de l'any 1935 Ràdio Associació de Catalunya emetia amb 5 quilovats de potència i durant 14 hores diàries, els quals feïa —sobretot aquest darrer— foren considerats molt importants en aquella època.

HISTORIA ACTUAL

No cal que fem massa història del que va passar després. Tots ho sabem. Però sí que podem recordar quins varen ser els nous inicis, els nous intents de fer una Ràdio en català. Es pot dir que el renaixement del català a la Ràdio és una mica paral·lel, com ja hem assenyalat abans, al desenvolupament de la «nova cançó». Una de les primeres Emissores en trencar l'abundant no existència de Ràdio en català va ser Ràdio Popular de Figueres. Fet que cal reconèixer a l'hora de fer una anàlisi sobre l'actual situació del català a la Ràdio. La publicitat en català —que ha augmentat una mica en aquests darrers temps— és escassa. I solament tenim algun programa en català. No una autèntica programació catalana i en català. Cada Emissora barcelonina i la resta del Principat —a excepció de Ràdio Popular de Figueres que és majoritària, o ho era, en aquest aspecte— té el seu programa en català, més aviat folklòric que res més. Hi ha, però, un esforç notable en aquests moments per part de Ràdio Barcelona, amb «DIETARI», d'omplir un buit en aquest aspecte que es comença a notar i a trobar en falta. Igualment passa amb Ràdio Peninsular amb el programa «PARLEM-NE» i una mica també amb Ràdio Espanya

EAJ-1 a la Plaça del Rei (1926).

—abans Ràdio Associació de Catalunya— amb un programa diari —«AQUI CATALUNYA»— d'informació i d'actualitat, donada en català.

Actualment poques Emissores dels països catalans no tenen algun programa en català. A cada lloc hi ha, malgrat tot, gent interessada en el fet que es faci així. Fer-ne ara una relació seria llarguíssim. Però pot ser motiu per tornar-ne a parlar algun altre dia.

Es molt possible que aquest nivell al qual s'ha arribat ara sigui considerat per molta gent com a «normal». Però el cert és que els programes catalans tenen greus problemes a l'hora d'enfrontar diverses qüestions: des del fet publicitari (necessari a la Ràdio, almenys a la privada) fins a l'hora de plantejar-se la seva temàtica: Ràdio catalana o Ràdio en català. I parlem de programes, no de la possibilitat de tornar a tenir en un futur més o menys pròxim alguna Emissora «catalana» en tots els sentits.

JULI GIRBAL
ELVIRA CABALL

DIARI CATALA A ANDORRA

(El Sr. Fiter em diu la llista de càrrecs que estan representats, però en acabar diu que és millor que no la posi, i així ho faig).

—¿Com està ara l'afer del diari?

—Es va fer el primer número zero i férem altres números zeros. S'ha assolit que

abans de Nadal surti el primer número. S'han tret tots els permisos necessaris per tal que el diari arribi a la Península. La idea ha estat molt ben acollida als mitjans oficials espanyols.

—¿Què serà més, d'opinió o d'informació?

—Continuarà informació local, dels Països Catalans i internacional, així com esportiva i d'altres matèries. També hi ha una sèrie de col·laboracions literàries, com ara la del barceloní Joan de Sagarra, etc. Com a diari independent que serà, admet totes les tendències i no en té cap de concreta, tan sols la que inspirarà la tendència andorranista cent per cent. No, no hi ha cap instrument polític estranger vinculat al diari. Cada dia de la setmana hi haurà una secció especialitzada, i el diumenge serà una edició especial, amb gravats al buit, amb més pàgines...

—¿Quins problemes ha tingut per a realitzar-se «Poble Andorrà»?

—Ha costat molt, perquè la qüestió tècnica és fonamental i és el primer diari que surt a Andorra; així ha estat una sorpresa i també ha colpit molt determinats sectors, que consideraven que no seria rendible, etc. Trobar els col·laboradors també ha estat un problema, i finalment hi ha l'afer d'autoritacions, només andorranes, que també s'ha solventat favorablement.

—¿Que vol i què pretén «Poble Andorrà»?

—Ofereix informació objectiva, però amb un caire andorranista al servei d'Andorra per ajudar a mantenir la seva independència, les seves llibertats i la democràcia.

—¿Qui finança aquest diari?

—El Consell d'Administració està format per representants del comerç, de la indústria, de les finances i dels medis oficials andorrans.

—¿Quina necessitat té Andorra d'un diari, quan compta, proporcionalment, amb més revistes que el Principat i se'n pot fer una sense cap obstacle legal?

—Fer un gran servei al País.

—¿Serà un diari elitista o popular?

—En principi es pretenia de fer una cosa de categoria, que sortís una mica de les coses habituals a la premsa ortodoxa, tradicional; aquest és el diari més jove d'Europa, i no pas pel fet que sortirà el darrer, sinó per l'edat mitjana dels components, que no arriba als 30 anys.

¿Cal alegrar-nos de tenir un diari en català o cal meditar la ideologia de caire conservador i oficial que tindrà? No ho sé, és com les plomes dels antics escriptors, belles i útils a l'avior, però desfades en els temps del «bolígraf automàtic». Esperem que l'arquitecte, director del diari, sàpiga usar la ploma estilogràfica i no la d'oca, com feien a l'«edat de les llibertats».

JOSEP M.ª FIGUERES

